

MÄLESTUSPÄEVAD

PEETER RÕIGAS – *in memoriam*

85ndal eluaastal lahkus meie hulgast manala teele metsateadlane põllumajandusteaduste kandidaat dotsent Peeter Rõigas.

Lahkunu sündis 23. juulil 1914. a. Viljandimaal Abja vallas Perakülas talupidajate peres viimase, kaheksanda lapsena. Isa Ants

Rõigas oli tunnustatud talumees, kelle vääriliseks kasvas oma erialal ka poeg Peeter. Alghariduse omandas ta kohalikus Abja-Pussi algkoolis, seejärel õppis Viljandi maakonna gümnaasiumis, mille lõpetas 1932. a. Erialased õpingud algasid Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakonnas 1933. aastal. Erksa üliõpilasena valiti ta juba kolmandal kursusel 1935/36. õppeaastal Akadeemilise Metsaseltsi juhatusse – algul abikirjatoimetajana, järgmisel aastal juba kirjatoimetajana. Teoreetilise kursuse lõpetas Peeter Rõigas 1937. a., mille järel metsakasvatuse kateedri kabineti juhataja prof. Oskar Daniel valis ta oma abiliseks – nooremassistendiks. Assistendina töötades uuris ta Sagadi metskonnas kehvadel liivmuldadel männikultuuride kasvamise küsimusi ja 1939. a. diplomitöö eduka kaitsmise järel tunnustati metsaosakonna lõpetanuks *cum laude*. Jätkates Sagadi metskonnas kehvadel liivmuldadel metsakasvatamise küsimuste uurimist, kaitses 1942. a. edukalt ka magistritöö.

1944. a. sügiseks oli endistest metsaosakonna õppejõududest alles jäänud ainult Peeter Rõigas, teised olid lahkunud välismaale. Ta jätkas endiselt metsakasvatuse kateedri assistendina. Kui 1. septembril 1946. a. alustas tööd iseseisev metsandusteaduskond, määrati P. Rõigas metsakasvatuse kateedri juhatajaks ja samal aastal omistati talle ka dotsendi kutse. 1949...1950 oli ta ENSV TA Bioloogia Instituudi metsasektori juhataja, jätkates kohakaaslasena ka õppejõuna. 1950...1955 tuli mööda saata repressiooniaastad Kasahhi NSV Karaganda oblastis kaevurina. Pärast vabanemist ja rehabiliteerimist töötas P. Rõigas Kilingi-Nõmme metsamajandi Orajõe metskonnas katsemeistrina. Et VAK ei tunnistanud 1942. a. kaitsitud magistritööd kandidaadikraadi vääriliseks, täiendas P. Rõigas seda hilisemate uurimisandmetega ja kaitses 1956. a. kandidaadidissertatsiooni “Kasvarengulisi uurimusi Sagadi metskonna männi-

kultuurides”. Seejärel töötas 1956...1959. aastani Eesti Põllumajanduse Akadeemia metsakasvatuse ja -kultuuride kateedri assistendina, vanemõpetajana ja dotsendina. Õpetas Tartu Ülikoolis kui ka Eesti Põllumajanduse Akadeemias mitmeid metsanduslikke õppeaineid – metsakasvatust, metsakultuure, metsamelioratsiooni, metsakaitset ja ulukite bioloogiat.

Koos üldmetsakasvatuse kateedri juhataja August Karuga organiseeris Peeter Rõigas esimese metsateadusliku ringi – metsakasvatuse ja -kaitse õpiringi, mis oli üheks esimeseks omalaadsete hulgas TRÜ-s ja millest hiljem kujunes EPA suurimaid ÜTÜ ringe.

1960...1970 oli P. Rõigas õppejõuks Palamuse Metsamajanduse Sovhoostehnikumis Luual, kus õpetas metsakaitset, mullateadust ja looduskaitset. Kui 1967. a. augustis tormi järgselt oli vaja uurida purustatud metsade metsakaitsest seisundit ürasekruustete ärahoidmiseks, valiti neid töid juhendama EPA metsakasvatuse kateedri juures dotsent P. Rõigas (1968...1969). Tänu tema poolt juhitava meeskonna tublile tööle suudeti ära hoida suuremad putukrüüsted Eesti metsades, mis selliste tormide järgselt on tavalised.

1970...1978. aastani töötas P. Rõigas Eesti Metsainstituudi metsaosakonna (sektori) juhatajana ja vanemteadurina, jäädes seejärel pensionile.

Dotsent Peeter Rõigas oli väsimatu ja aus töömees nii õppejõuna kui ka uurijana, kuid kahjuks ei võimaldanud saatus tal oma võimeid ja teadmisi maksimaalselt rakendada. Eesti metsameeste pere hindab kõrgelt tema osa Eesti metsakasvatavate koolitajana ning Eesti metsade kasvatajana, eriti aga nende kaitsjana.

27. detsembril sängitati Peeter Rõigas Halliste kalmistul kodumaa mulda.

E. Laas

RUDOLF SÄRE – 90

15. veebruaril möödub 90 aastat kirurgia-professor veterinaariadoktor Rudolf Säre sünnist. Ta on teiseks eesti soost professoriks ja teaduste doktoriks loomaarstiteaduskonna ajaloos kirurgia alal.

R. Säre sündis Tartus. Alghariduse omandas Tartu 8., Kastre-Võnnu ja Maarja-Magdaleena algkoolis. 1928. aastal lõpetas ta Tartu Reaalgümnaasiumi ja 1934. aastal Tartu Ülikooli Loomaarstiteaduskonna (*cum laude*).

Alates 1934. aastast kuni elu lõpuni oli R. Säre elu ja tegevus seotud loomaarstiteaduskonnaga. Algul töötas ta loomahistoloogia ja -embrüoloogia kateedris assistendina, alates 1.06.1937 kuni 1.06.1938 oli ülikooli stipendiaat, viibides ka Rootsisis ja Taanis ning täiendades end hobuserautuse ja kabjahaiguste alal. 1.06.1938. a.

kinnitati R. Säre Tartu Ülikooli Loomaarstiteaduskonna õpetatud sepa kohusetäitjaks ja õppesepikoja juhatajaks. 21.06.1940. aastal asub ta tööle dotsendina kirurgia kateedris ja 1.02.1957. aastal professorina kirurgia ja sünnitusabi kateedris.

Oma rohkem kui 45-aastase pedagoogilise tegevuse kestel õpetas R. Säre operatiivkirurgiat koos topograafilise anatoomiaga, ortopeediat, üld- ja erikirurgiat, anatoomiat ja histoloogiat. Professor oli teaduskonna üks tunnustatumaid pedagooge. Tema loengud ja praktikumid olid sisukad ja süsteemikindlad, alati põhjalikult ette valmistatud.

Doktoridissertatsiooni teemal “Koduimetajate sapipõie limaskestast reljeef, epiteel ja näärmed” kaitses R. Säre 1934. aastal. Selleaegsete tingimuste tõttu tuli tal töö uuesti kaitssta – see toimus 1946. aastal TRÜ õpetatud nõukogu ees, kus talle omistati teistkordselt veterinaariadoktori teaduslik kraad.

R. Säre poolt on avaldatud ligi 90 teaduslikku artiklit, õpperaamatuid ja peatükke õpperaamatutes. Need käsitlesid peamiselt veterinaarortopeedia, jäsemehaiguste ja operatsioonimeetodite küsimusi. Eriti tuleks esile tõsta kahte õpikut: “Kabja- ja sõratervishoid. Hobuserautamine” (1956. a. – 260 lk.) ja “Veterinaarkirurgia” (1975. a. – 605 lk.).

Prof. R. Säre juhendas kuut kandidaadidissertatsiooni, mis ka edukalt kaitssti. Peale selle juhendas ta arvukalt üliõpilaste teaduslikke töid ja diplomitöid.

Eraldi tuleb märkida R. Säre suurt tööd seppade-hobuserautajate ettevalmistamisel. Tema poolt juhendatud kursustel täiendasid oma teadmisi rohkem kui 600 seppa-hobuserautajat. R. Säre oli hinnatud lektor ka kõigil täienduskursustel.

Iseloomult oli R. Säre sirgjooneline, kohusetundlik ning alati abivalmis kolleeg. Oma tegemistes oli ta täpne ja põhjalik, kohuse- ja distsipliinitunne olid talle sisemisteks vajadusteks. R. Säre iseloomulikumateks omadusteks olid tema hea tuju, optimism ja huumorimeel.

Prof. R. Säre on maetud Raadi kalmistule.

K. Reidla

ELMAR JÄRVESOO – 90

90 aasta eest, 22. märtsil 1909, sündis tulevane Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi auliige prof. dr. agr. Elmar Järvesoo (kuni 1935 Gerberson) Pärnumaal Saarde (Pati) vallas talupidajate neljalapselises peres esimese lapsena.

Saarde kihelkonnakooli lõpetamise järgselt (1923) sai Järvesoo keskhariduse Pärnu Linna Poeglaste Gümnaasiumis (1928). 1928. a. sügisel astus E. Järvesoo vabatahtlikult kaitseväkke, kus teenis pioneerpataljonis ja sõjaväe aspirantide

klassis, reservi minnes (jaan. 1930) ülendati ta lipnikuks.

Kaitseväes olles õppis (õhtuti) Järvesoo ühtlasi Eesti Ühistegelise Liidu Ühistegevuskooli raamatupidajate klassis (1929/30). Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna lõpetas Järvesoo 1934. aastal agronoomina. Ülikoolis nõutava kuuekuulise praktika oli ta sooritanud Taanis, Jüütimaal.

E. Järvesoo asus endale leiba teenima juba ülikoolis õppimise ajal. Aastatel 1932...1935 oli ta ajakirja “Agronoomia” toimetuse sekretär. Algas ka aktiivne tegevus akadeemilistes organisatsioonides. Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi juhatuse esimese abisekretär (1931) ja sekretär (1932...1937). Oli üliõpilaskonna Edustuse juhatuse liige. Veel osales Järvesoo Akadeemilise Ühistegevuse ja Akadeemilise Majandusteaduse Seltsi tegevuses. Eriti lähedane oli temale osavõtt aktiivse liikmena ÜS Liivika tegevusest.

E. Järvesoo ülikooli lõpetamise järgne põllumajandusalane teadustöö algas stipendiaadina Soomes (1934), kus ta tutvus põhjalikumalt tööuurimise ja tööviljakuse probleemidega. Kodumaal uuris ta esijoones põllumajandusliku töö ja tööliste küsimusi, soode ülesharimist ja nende asundamist. 1938. aastal tutvus Järvesoo talutööde ratsionaliseerimise uuringuasutustega Tšehhoslovakkias, Leedus ja Lätis. Ta oli teadustööl Saksamaal Pommritzi ja Bornimi katsejaamades. Viimases oli tema teaduslikuks juhendajaks rahvusvaheliselt tuntud teadlane prof. L. W. Ries.

1939. aastal (21. juunil) promoveerus Elmar Järvesoo Berliinis Friedrich Wilhelmi ülikooli põllumajandusteaduskonna juures agronoomiadoktoriks. Dissertatsiooni teemaks oli “Voraussetzungen und Richtlinien zur Mechanisierung der Landwirtschaft in Estland” (“Põllumajanduse mehhaniseerimise eeldused ja sihtjooned Eestis”). Järvesoo oli esimene eestlane, kes omandas välismaal dr. agr. teaduskraadi.

E. Järvesoo kutsetöö oli alanud 1934. aasta sügisel prof. dr. agr. Leo Rinne kutsel Tartu Ülikooli Kultuurtehnika ja Geodeesia Kabinetis, kus ta oli noorem- (1934...1936) ja vanemassistent (1936...1937).

Põllumajandusdoktori teaduskraadi omandamise järgselt (1939) täiendab Järvesoo end põllutööstusministeriumi stipendiaadina Rootsis põllumajandusülikoolis (Ullunas) agraarökonomika ja talutööde ratsionaliseerimise alal.

Elmar Järvesoo oli abiellunud 1937. aastal Tartu Ülikooli etnograafiatudengi Aino Pommiga. Ülikooli lõpetamise (1938) järele jätkas Aino õpinguid Tallinna Kunstikooli tekstiili osakonnas. Kaalutledes Eestis kujunenud poliitiliselt kahtlast olukorda (1940), otsustas abielupaar siiski Rootsis kodumaale tagasi tulla.

Kodumaal kutsuti Järvesoo põllutööstusministeriumi teenistusse. Ta määrati ministeriumi juures oleva Põllumajandusliku Uurimise ja Katseasjan-

duse Komitee teadussekretäriks. Ka nõukogude korra kehtestamisel (1940) jäi Järvesoo põllutöeministeeriumi järglasasutuse põllutöerahvakomisariaadi teenistusse.

Aastatel 1941...1944 (Saksa okupatsioon) oli E. Järvesoo Eesti Põllutöödirektooriumi / Põllumajanduse Keskvalitsuse põllumajandusvalitsuse juhataja asetäitja. Ka oli ta ajalehe "Maa Sõna" põllumajandusosakonna toimetaja. Järvesoo valiti 1942. a. Tartu Ülikooli õppejõuks. Ta luges põllumajandusteaduskonna üliõpilastele talutööde ratsionaliseerimist.

1944. aasta septembris lahkus Elmar Järvesoo koos abikaasa Ainoga laeval Saksamaale. Esialgu jääd peatuma Lübecki ja Hamburgi vahel paiknvasse Alt-Fersembergi mõisa. Seejärel paigutati põgenikud pagulaste Ochsenzolli laagrisse. Laagris olles moodustas Järvesoo koos kaaslastega Hamburgi Eesti Komitee (1945), saades selle juhatuse abiesimeheks.

Vabanedes pagulaste laagrist oli E. Järvesoo eesti noorpõgenike hariduse saamise või pooleliäänud hariduse lõpetamise võimaluste otsimise idee kandja.

Koos Läti ja Leedu haridusala juhtivisikutega oli Elmar Järvesoo Eesti-poolset Balti Ülikooli (1945...1949) asutamise organiseerija ja tegevuse kujundaja (vt. "Agraarteadus", 1992, nr. 3). Ta oli selles ülikoolis nii õppejõud kui ka põllumajandusteaduskonna prodekaan. Õppejõuna luges E. Järvesoo saksa keeles põllumajanduslikku käitiseõpetust ja agraarpoliitika kursust. Balti Ülikool asus esialgu (1945...1947) Hamburgi Zooloogiamuuseumi hoones, hiljem (kuni 1949) Hamburgi lähedal Pinnebergis. Balti Ülikoolis kujunes 9 teaduskonda. Kolme ja poole aasta kestel immatrikuleeriti üle 2000 üliõpilase, nendest eestlasi ligikaudu 300. Õppejõude oli olnud ca 200, need olid kolme riigi pagulasõppejõud. Balti Ülikooli lõpetajaid oli 79. Ülikooli likvideerimise järgselt siirdusid paljud üliõpilased õppima Saksamaa ülikoolidesse.

Suuremates eestlaste pagulaslaagrites organiseeriti alg- ja keskhariduse omandamise võimalused. Pagulaste hulgas oli rohkesti oma rahvusest õppejõude. Kujunesid laagrikoolid, gümnaasiumid Oldenburgi, Lübecki, Göttingeni jt. laagrites, metsakool Lübeckis ja põllutöökool Perdoli mõisas Schleswig-Holsteinis.

Pärast Balti Ülikooli tegevuse lõpetamist (oktoobris 1949) asus E. Järvesoo USA-sse. Seal tehti talle soodus pakkumine akadeemilisele tööle asumiseks USA Massachusettsi Riigülikooli (Amherstis) põllumajandusteaduskonnas. Sinna ta jäigi järgnevas 27 aastaks, kuni vanaduspuhkusele minekuni 1. juulil 1977. a. emeeritusprofessori nimetusega.

E. Järvesoo tööülesanded ülikoolis hõlmasid õppetegevuse, uurimis- ja nõuandetöö. Õppetöö raskuspunkt oli loengute ja seminaridega magistri-

doktorikandidaatidele majandusteooria, esijoones mikroökoonomia õpetamine. Ta algatas ka kursuse Soveti (N. Liidu) põllumajanduse arengust, organisatsioonist, marksistlikest alustest ja tänapäeva tasemest ning probleemidest. Täiendavateks uurimisteemadeks kujunesid tootmis- ja turustamis-ökoonoomika probleemid lillekasvatuses ja ehisaianduse puukoolides. Järvesoo märgib, et tema töökoormus seales ülikoolis oli viimasel 15 aastal 125...150% normaalsest koormusest. Ülikoolis oli üliõpilasi ligemale 25 000.

E. Järvesood iseloomustasid mobiilsus, kontakteeruvus, ühiskondlikes organisatsioonides kaasalõõmise tahe. Emigratsioonis osales ta Ameerika Agraarökonomistide Ühingu, USA kirdeosa (12 osariigi) Agraarökonomistide Ühingu, Rahvusvahelise Agraarökonomistide Ühingu ja Rahvusvahelise Aiandusteaduste Ühingu tegevuses. Nende organisatsioonide aktiivse liikmena on ta osa võtnud paljudest rahvusvahelistest kongressidest, mis toimusid maailma eri paigus.

E. Järvesoo oli Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu ja Eesti Agronoomide Seltsi USA osakonna asutajaliige ning nende organisatsioonide juhatuse esimees. Ta oli Tartu Instituudi (Torontos) kauaaegne direktor. Torontos oli ta tuttav ka Tartu College'is peetud populaarteaduslike loengute kaudu. Mõnda aega oli E. Järvesoo Eesti eksilvalitsuse (Rootsis) põllutöeminister.

Elmar Järvesoo oli alates üliõpilaspõlvest kuni oma elu lõputundideni silmapaistvalt viljakas kirjamees. Immigratsioonis olles olid temale kirjastustegevuses lähedased Leo Koobas ja Albert Irs, eriti esimene.

E. Järvesoo kui koostaja ja kaasautori tähtsamateks raamatuteks on "A Case Study of a Soviet Republic, The Estonian SSR" (koos Tõnu Parmingiga; USA, 1978, 432 lk.); "Balti Ülikool" (Toronto; 1951, 518 lk.), "Kodumaal ja võõrsil" (Kanada; 1965, 265 lk.) ja "Dotsent Jaan Mets" (Toronto; 1988, 196 lk.).

E. Järvesoo oli Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu (VEPL) aastaraamatute Põhja-Ameerika erinumbrite (V, XIII, XV) toimetaja ja Kanada erinumbri (XIX) kaastoimetaja koos A. Irsiga.

Kodumaa põllumajanduse ajaloo huvilise ja tundjana tegi Järvesoo siin viibimiste ajal meile kordustrukistena (omal kulul) kättesaadavaks järgmised väljaanded: C. R. Jakobsoni "Teadus ja Seadus põllul" (1994), Theodor Pooli "Maauendus Eestis" (1993), A. Eisenschmidt "Kodumaa põllumajanduse põhjalikumaks muutmise küsimus" (1993), A. Reinarti "Märkmeid põllumajanduse arendamisest Eestis (1992) ja "Asutava Kogu seletus Eesti riiklikust iseseisvusest" (iseseisvuse akt, Toronto 1989). Väljaanded kannavad tiitel-lehel ÜS Liivika koguteose või toimetise nimetust.

Elmar Järvesoo personaalnimestikus on üle 700 töö. Temale on kirjasõnas viidatud 80 korral.

Massachusetssi Ülikoolist lahkumise järel asus E. Järvesoo abikaasa Ainoga, kes on kunsti-teadlane ja -pedagoog, elama Floridasse, soodsamasse kliimasse. Seal kujundasid/sisustasid nad endile kauni kodu, sisustuseks ka Aino kaunid maalid.

13. aprillil 1990 valis Akadeemiline Põllumajanduse Selts Elmar Järvesoo organisatsiooni auliikmeks. Ma kirjutasin sellest temale, saates ka audiplomi foto. Järvesoo kirjutab oma kirjas (24. juulil 1990): "Paar päeva tagasi saabus väga nägus diplom "elusuuruses", kaasas veel uue ajakirja "Agraarteadus" esiknumber... Võid muidugi arvata, et taastatud APS-i auliikmeks valimine tuli mulle suure ja ootamatu üllatusena. Ei osanud oletada, et kodumaal praegu veel võiks leiduda inimesi, kes mu sidemetest vana APS-iga, samuti edasisest tööst kodumaa põllumajanduse heaks palju teaksid. Olen ilmselt eksinud. Saatsin täna ka president ja rektor Savelile tänukirja ja mainisin ühtlasi, et APS-i auliikmeks valimine andis tõuke mu enam kui aasta tagasi tekkinud plaani teostamiseks kodumaad külastada. Esiialgu teen plaani septembrikuu keskel kodumaale jõudmiseks... Olulisem on aga, et ma kodumaale viisa saamiseks palun APS-i ja EPA abi – vormilise kutse näol."

Asusime taotlema Järvesoole viisat Eestisse tulekuks. Ta oli jõudnud Rootsi. Minu valduses on EPA ingliskeelse kirja tõlke koopia 6. septembrist 1990 (T-205) NSVL saatkonnale Rootsis. Selles on kirjutatud: "Taotlus. Palume Teid väljastada sissesõiduviiša Eestisse. Elmar Järvesoo, U.S.A. kodanik, ... kelle Eesti Põllumajanduse Akadeemia on kutsunud Tartusse esinema loengutsükliga põllumajanduse ökonomika valdkonnast. Visiit toimub ajavahemikus 20.09. – 31.10.1990. a. ... Külalise vastuvõtt Tartus on kooskõlastatud Eesti Vabariigi Riikliku Julgeolekukomiteega.

EPA prorektor dotsent A. Sukamägi"

Elmar Järvesoo, pärast 46 aastat kodumaalt äraolekut, saabus 25. septembri õhtul 1990 Tartu. Istusime Vaike ja Robert Tasso õhtueine lauas. Meid oli kümnekond Eesti Vabariigiaegset Tartus olevat liiviklast. Mõtetevahetusvestlus kestis kaua.

Järgmisel päeval (26. septembril) oli esimene külaliskontakt EPA rektori ja APS-i presidendi prof. O. Saveliga. Osalesin prof. Ülo Olliga sealses kohvilauavestluses. Edasi olin Järvesoo saatjaks Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumis, kohtumisel ülikooli rektori Jüri Kärneriga ja loomakasvatuse-instituudis loengupidamisel.

Prof. O. Saveliga lepiti kokku, et Järvesoo hakkab lähiajal osalema külalisprofessorina EPA majandusteaduskonna õppetöös. Seda lubadust täitis Järvesoo kuni oma 85. sünnipäevani (1994). Põllumajanduse akadeemias (EPA) ja ülikoolis (EPMÜ) pidas külalisprofessor loenguid põllumajandusökonomiast (rahvusvahelises valguses), enda koostatud programmi järgi majandusteaduse

ajaloost ja mikroökonomika teoreetilistest alustest. Ta luges magistrandidele ja doktorantidele. Oli mitme teadustöö juhendaja ja oponent väitekirjade kaitsmisel.

Olles taas kodumaal valiti E. Järvesoo Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi (1990), ÜS Liivika (1991), Akadeemilise Ühistegevuse Seltsi (1993) ja Eesti Kirjanduse Seltsi (1994) auliikmeks. Eesti Põllumajandusülikool tegi temast oma audoktori (1993).

Lühikeses, ootamatult raskes haiguses varises Elmar Järvesoo meie keskelt 7. detsembril 1994 Daytonas, Floridas. Sama aasta kevadel olime Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi ettekandekoosoleku järgselt tema 85. sünniaastapäeva tähistamisel šampanjapokaale kokku löönud.

Elmar Järvesoo urn jõudis kodumaale 1995. aasta suvel. 25. juunil toimus selle ärasaatmine viimsele teekonnale Harku-Järve kirikust, mis on ehitatud Elmar Järvesoo lese Aino tahtel ja finantseerimisel. Jumalateenistusega kaasnesid laulu- ja muusikahelid ning paljude asutuste ja organisatsioonide esindajate südamlikud järelehüüded/sõnavõttud.

Harku-Järvelt asus Elmari põrm teele kodukihelkonna Saarde kalmistu maamulda paigutamiseks. Lese soovil toimus oktoobris 1997. a. Elmari urni ümbermatmine Tartu Raadi surnuaiale, kus kirikupalatuse kohaselt õnnistati tema viimne puhkepaik.

Aastatel 1990 kuni 1994 viibis Elmar Järvesoo sageli kodumaal, Tartus. Ta kavatses Eestisse asumisel jätkata ikka teadus-uurimistööd siinsetes arhiivides ja muuseumides. Ta ei näinud oma kauni Florida-kodu mahajätmist ega abikaasa poolt kujundatud teist kaunist kodu Tartus. Prof. Aino Järvesoo on valitud Tartu Ülikooli auliikmeks (1998).

Allakirjutanu tutvus Elmar Järvesooga 1935. aasta suvel kergejõustikutreeningutel Tooma Sookultuuri ja Maaparanduse Kooli spordiväljakul. Tema oli Tartu Ülikooli maaparanduse ja sookultuuri kabineti assistent, mina Tooma Sookatsejaama praktikant. 1942. aastal kuulasin ülikoolis Järvesoo loenguid talutööde ratsionaliseerimisest, eksami sooritasin sama aasta detsembris.

Prof. dr. agr. Elmar Järvesoo meenutajate ringkond on suur kodu- ja välismaal: sõbrad/lähedased, õpilased/kasvandikud, organisatsioon- ja teenistuskaaslased. Ta kandis Eesti ja eestlaste (kadumist ähvardavat) positiivset mainet suhtlemisel paljudes välisriikides ligemale poole sajandi kestel.

M. Karelson

JÜRI TEDREMA – 70

Käesoleval aastal oleks oma 70. sünnipäeva tähistanud EPMÜ loomaarstiteaduskonna loomatervishoiu dotsent Jüri Tedrema. Ootamatu surm viis ta meie hulgast 1. augustil 1995. a.

Jüri Tedrema sündis 21. veebruaril 1929. a. Harjumaal Raasiku vallas Tohelgi külas talupidaja kahelapselises perekonnas vanema pojana. Kohalikus koolis algas ka ta koolitee. Keskkooliaastad möödusid Tallinna II Keskkoolis, mille ta lõpetas 1948. a. Keskkoolile järgnesid õpingud loomaarstiteaduskonnas ning selle lõpetamine kiitusega 1953. a. Õpingutes silma paistnud noormehele tegi prof. Elfriide Ridala ettepaneku astuda aspirantuuri. Aastatel 1953...1956 õppiski Jüri Tedrema aspirantuuris loomatervishoiu erialal ning kaitses õigeaegselt väitekirja teemal "Aknapiilukaudse ventilatsiooniga sigalate mikrokliima ja selle reguleerimine". Väitekirja kaitsmine langes perioodi, millal tollase NSVL tippjuhid asjatundmatult alahindasid loomaruumide mikrokliimat käsitlevaid uuringuid. Eesti kaks noorteadlast, kellest üks oli Jüri Tedrema, muutusid väga tuntud "tegelasteks", keda tolleaegne NSVL tippjuht mainis nimeliselt oma ettekandes. See põhjustas hulgaliselt lisasekeldusi ja nõudis palju närvikulu. Kuid kõik lõppes õnnelikult, sest dissertatsioonitöö oli igati tasemel, läbis kõik ranged järelkontrollid ning alates 1958. a oli Jüri Tedrema veterinaariakandidaat.

Pärast aspirantuuri lõpetamist algas Jüri Tedrema töömehete loomaarstiteaduskonnas vanemlaborandina, kuid peagi edutati ta kui lootustandev noorteadlane assistendiks. Sellele järgnes vanemõpetaja ning alates 1965. a dotsendi koht. Muutusid õppeasutuse ning selle struktuuriüksuste nimetused, kuid õppeained, mida õpetas dotsent Tedrema, jäid samaks: loomatervishoid ja mesilaste haigused nii tulevastele loomaarstidele kui ka loomakasvatajatele. Nendele lisandusid aegajalt mõned lühemad ainekursused. Kaks aastat

(1974...1976) juhatas dotsent Tedrema loomatervishoiu ja füsioloogia kateedrit.

Jüri Tedremat iseloomustas äärmine täpsus, korrektsus ja kohusetundlikkus. Tema kohusetundlikkust arvestades suruti ta sageli tegelema ka ebapopulaarsete ja talle isegi vastumeelsete ülesannetega. Kuid alati võis olla kindel, et need said täidetud õigeaegselt ja korralikult. Jüri Tedremale oli iseloomulik äärmine, vahest isegi liigne tagasihoidlikkus. Millalgi ei tikkunud ta esirinda. Kuid tal oli hea tähelepanuvõime, jälgimisoskus ning tema lühikesed kommentaarid sündmustele olid väga tabavad, humoorikad ning vajaduse korral ka küllaltki teravad. Kolleegina oli Jüri Tedrema äärmiselt delikaatne, osavõtlik ja abivalmis, kuid oma muredega sõandas ta harva pöörduda teiste poole.

Jüri Tedrema pühendas oma elu õpetamisele ja õppetööle. Ta tegi seda 39 aastat. Tema loengutel võisid puududa väline sära ning efektid, kuid nad olid inforikkad, selged, loogilised, keeleliselt korrektsed, nende esituslaad rahulik. Talle oli omane õppejõule nii vajalik tugev enesevalitsemine, väliselt rahulik ning vaoshoitud käitumine, mis muidugi ei välistanud nn. sisemist põlemist.

Jüri Tedrema armastas viibida looduses. Ta oli suurepäraseks kaaslaseks jõhvikarabas ja kalavetel. Tema muidu mõnevõrra suletud ja kinnine loomus muutus siis tunduvalt avatumaks. Huvitav oli kuulata tema tähelepanekuid loodusest. Jüri Tedrema oli kirglik jahimees ja seda mitte saagi pärast. Väga kõrgelt hindasid teda jahikaaslased.

Jüri Tedrema muretses väga oma laste (kahe tütre ja ühe poja) käekäigu pärast. Tema elu katkeski ootamatult Raasikul kodutalus, kus ta igal suvel puhkuse ajal aitas vanemat tütart kui talupidamise jätkajat nii nõu kui jõuga.

Dotsent Jüri Tedrema sängitati Tartu Raadi kalmistu mulda.

J. Praks